

IMPACTUL RĂZBOIULUI RUSO-UCRAINEAN ASUPRA RELAȚIILOR INTERNAȚIONALE

Svetlana CEBOTARI

Doctor habilitat în științe politice, conferențiar universitar,
Universitatea de Stat din Moldova,
Chișinău, Republica Moldova
e-mail: svetlana.cebotari@mail.ru.
<https://orcid.org/0000-0001-9073-104X>

Războiul ruso-ucrainean nu este doar un război regional. Este războiul care marchează o ruptură în relațiile dintre Rusia și Occident, război care va avea repercusiuni profunde atât pentru Europa, cât și pentru întreaga lume. Invazia Federației Ruse în Ucraina tinde să devină cel mai important conflict militar după cel de-al Doilea Război Mondial. Prezentul articol are drept scop reliefaarea impactului războiului ruso-ucrainean asupra sistemului relațiilor internaționale. Astfel, acțiunile Federației Ruse în Ucraina și răspunsul Occidentului vor accelera procesul restructurării unui nou sistem al relațiilor internaționale. Din noua situație condiționată de războiul ruso-ucrainean, Statele Unite și China vor deveni principalii actori care vor forma noua arhitectură a relațiilor internaționale. De asemenea, războiul din Ucraina al cărui martori suntem ne demonstrează creșterea și consolidarea unității UE și a NATO. Trecem la o nouă ordine geopolitică în care UE își întărește rolul de apărător al valorilor democratice, a păcii și a dreptului internațional.

Cuvinte-cheie: Ucraina, Federația Rusă, UE, NATO, război, relații internaționale.

THE IMPACT OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR ON INTERNATIONAL RELATIONS

The Russian-Ukrainian war is not just a regional war. It is the war that marks a rupture in relations between Russia and the West, a war that will have profound repercussions for both Europe and the world. The invasion of Ukraine by the Russian Federation tends to become the most important military conflict since the end of World War II. This article aims to highlight the impact of the Russian-Ukrainian war on the system of international relations. Thus, the actions of the Russian Federation in Ukraine and the response of the West will accelerate the process of restructuring a new system of international relations. From the new situation conditioned by the Russian-Ukrainian war, the United States and China will become the main actors that will form the new architecture of international relations. The war in Ukraine that we are witnessing also shows the growing strength of EU and NATO unity. We are moving to a new geopolitical order in which the EU strengthens its role as a defender of democratic values, peace and international law.

Keywords: Ukraine, Russian Federation, EU, NATO, war, international relations.

L'IMPACT DE LA GUERRE RUSSE-UKRAINIENNE SUR LES RELATIONS INTERNATIONALES

La guerre russo-ukrainienne n'est pas seulement une guerre régionale. C'est la guerre qui marque une rupture dans les relations entre la Russie et l'Occident, une guerre qui aura de profondes répercussions tant pour l'Europe

que pour le monde. L'invasion de l'Ukraine par la Fédération de Russie tend à devenir le conflit militaire le plus important depuis la fin de la Seconde Guerre mondiale. Cet article vise à mettre en évidence l'impact de la guerre russo-ukrainienne sur le système des relations internationales. Ainsi, les actions de la Fédération de Russie en Ukraine et la réponse de l'Occident accéléreront le processus de restructuration d'un nouveau système de relations internationales. De la nouvelle situation conditionnée par la guerre russo-ukrainienne, les États-Unis et la Chine deviendront les principaux acteurs qui formeront la nouvelle architecture des relations internationales. La guerre en Ukraine à laquelle nous assistons montre également la force croissante de l'unité de l'UE et de l'OTAN. Nous passons à un nouvel ordre géopolitique dans lequel l'UE renforce son rôle de défenseur des valeurs démocratiques, de la paix et du droit international.

Mots-clés: Ukraine, Fédération de Russie, UE, OTAN, guerre, relations internationales.

ВЛИЯНИЕ РОССИЙСКО-УКРАИНСКОЙ ВОЙНЫ НА МЕЖДУНАРОДНЫЕ ОТНОШЕНИЯ

Российско-украинская война носит не только региональный характер. Эта война знаменует разрыв в отношениях между Россией и Западом, война, которая будет иметь глубокие последствия как для Европы, так и для всего мира. Вторжение Российской Федерации в Украину имеет тенденцию становиться самым важным военным конфликтом со времен окончания Второй мировой войны. В данной статье ставится задача осветить влияние российско-украинской войны на систему международных отношений. Таким образом, действия Российской Федерации в Украине и ответная реакция Запада ускорят процесс перестройки новой системы международных отношений. Исходя из новых реалий, обусловленных российско-украинской войной, США и Китай станут главными акторами, которые сформируют новую архитектуру международных отношений. Война в Украине также свидетельствует о растущей силе единства ЕС и НАТО. Мы движемся к новому геополитическому порядку, в котором ЕС укрепляет свою роль защитника демократических ценностей, мира и международного права.

Ключевые слова: Украина, Российская Федерация, ЕС, НАТО, война, международные отношения.

Introducere

Invazia Ucrainei de către Federația Rusă tinde să devină cel mai important conflict militar după cel de-al Doilea Război Mondial. Războiul ruso-ucrainean nu este doar un război regional. Este războiul care marchează o ruptură în relațiile dintre Rusia și Occident, război care va avea repercusiuni profunde atât pentru Europa, cât și pentru întreaga lume. Consecințele globale ale acestui război vor fi considerabil mai mari decât atacurile din 11 septembrie. Pentru prima dată, un conflict militar are potențialul de a implica Rusia, NATO și China. Rusia și statele NATO s-au poziționat deja și reprezintă părți active în conflict, dar China pare, deocamdată, indecisă [1].

Cauzele emergenței războiului ruso-ucrainean

Pentru o mai bună comprehensiune a războiului ruso-ucrainean, apare necesitatea de a face o succintă retrospectivă a cauzelor emergenței acestuia. Tensiunile dintre Rusia și Ucraina au o istorie care ajunge până în Evul Mediu, făcând ca relațiile dintre cele două state să aibă un caracter destul de complex. Rădăcinile ambelor țări sunt comune și se regăsesc în așa-numita Rusie Kieveană, motiv pentru care mulți specialiști se referă deseori la existența „unui singur popor”. În realitate, cele două națiuni au fost secole la rând separate, dezvoltându-se două limbi și două culturi - înrudite și totuși diferite una de cealaltă. În vreme ce Rusia a evoluat politic până a ajuns un imperiu, Ucraina nu a reușit să pună bazele

unui stat propriu. În secolul al XVII-lea, mari zone din actuala Ucraina erau parte a Imperiului Țarist. După dezintegrarea acestuia, în 1917, Ucraina a devenit pentru scurt timp independentă, până când Rusia sovietică a recucerit-o în 1920.

Colapsul Uniunii Sovietice și obținerea independenței de către Ucraina servesc drept motiv al divergențelor ruso-ucrainene. Astfel, în luna decembrie 1991, Ucraina, alături de Federația Rusă și Belarus, au pus bazele dezintegrării Uniunii Sovietice. Din dorința de a-și păstra influența, Moscova pune bazele Comunității Statelor Independente (CSI), ca instrument de control asupra spațiului exsovietic. Moscova credea să statul vecin, Ucraina, va rămâne un aliat de nădejde, inclusiv prin dependența sa de gazul rusesc. Realitatea este însă, una diferită. În timp ce Rusia și Belarus au format o alianță strânsă, Ucraina, pe parcursul a trei decenii de independență, a avut o politică externă euroatlantistă (în dependență de perindarea liderilor politici la guvernare).

Deși Kremlinul a fost iritat de vectorul politicii externe al Kievului, în anii '90 nu s-a ajuns la un conflict. Moscova părea relaxată, pentru că Occidentul nu intenționa să integreze Ucraina. La începutul anilor '90 Rusia însăși era slăbită economic, fiind implicată și în războiul din Cecenia. Prin semnarea așa-numitului „Acord de prietenie dintre Ucraina și Federația Rusă” din 1997 [2], Moscova recunoștea granițele Ucrainei, inclusiv Peninsula Crimeea, locuită majoritar de etnici ruși.

Un alt moment, care poate fi considerat drept motiv al divergențelor dintre Federația Rusă și Ucraina, se referă în special la anul 2000, când la conducerea Federației Ruse vine Vladimir Putin. Astfel, în perioada primului mandat al președintelui V. Putin, s-a înregistrat prima mare criză diplomatică dintre Moscova și Kiev. În toamna anului 2003, Rusia începe, în mod surprinzător, construirea unui dig, pornind din peninsula rusească Taman până în

apropiere de insula rusească Tuzla, din strâmtoarea Kerci. Kievul considera că, prin construcția acestui dig, Rusia încerca să-și restabilească granițele de stat. Conflictul s-a intensificat inițial, dar a fost dezamorsat după o întâlnire a președinților celor două state. Deși construcția digului a fost oprită, prietenia bilaterală declarată a căpătat primele fisuri.

În contextul analizei cauzelor emergenței războiului ruso-ucrainean, un alt moment care condiționează apariția divergențelor între cele două state a fost cea de a patra campanie electorală privind alegerile prezidențiale din Ucraina, din anul 2004 (31 octombrie – primul tur și 21 noiembrie – turul al doilea) [3]. Rusia a preferat și a acordat sprijin candidatului prorus Viktor Ianukovici. „Revoluția portocalie” a împiedicat falsificarea alegerilor, scrutinul fiind adjudecat de politicianul pro-occidental Viktor Iușcenko. În timpul mandatului acestuia, Rusia a oprit de două ori livrările de gaz către Ucraina, în 2006 și 2009, inclusiv fiind întrerupt și tranzitul către Uniunea Europeană (Ucraina a întrerupt la data de 1 ianuarie 2009 tranzitul „Gazpromului” în direcția UE) [4].

În analiza cauzelor divergențelor ruso-ucrainene, nu mai puțin interes prezintă evenimentele care au avut loc în anul 2008 în cadrul summitului NATO de la București [5]. Încercarea ex-președintelui american, George W. Bush, de a integra Ucraina și Georgia în NATO, cât și înaintarea unui program de pregătire pentru aderarea acestor state la NATO, poate servi drept pretext al divergențelor apărute între Federația Rusă și Ucraina cu Georgia. Statele membre ale NATO au salutat aspirațiile euroatlantice ale Ucrainei de integrare în Alianță, fiind semnată, la data de 4 aprilie 2008, Declarația Comună a Reuniunii Comisiei NATO-Ucraina [6]. Președintele V. Putin a demonstrat dezacordul față de eventuala aderare a Ucrainei și a Georgiei la NATO. În cadrul summitului NATO de la București, celor două state

li s-a oferit perspectiva de a fi admise în NATO, dar fără a se fixa o dată concretă în acest sens. Moscova a arătat clar că nu acceptă pe deplin independența Ucrainei, iar Germania și Franța au împiedicat planul președintelui american G.W. Bush. În scopul realizării obiectivului său de aderare la NATO, Ucraina a încercat să se apropie de Occident printr-un acord de asociere cu UE. În vara anului 2013, cu puține luni înainte de semnarea documentului, Moscova a exercitat presiuni economice asupra Kievului interzicând importurile din Ucraina [7]. În acest context, guvernul președintelui de atunci, Ianukovici, care își adjudecase scrutinul din 2010, a suspendat Acordul de Asociere cu UE, fapt care a condiționat declanșarea protestelor opoziției din Ucraina, soldate cu fuga lui Ianukovici în Rusia, în februarie 2014.

Profitând de situație și de vidul de putere, Moscova a ocupat peninsula Crimeea. Astfel, ocuparea peninsulei Crimeea servește drept punct de cotitură în relațiile ruso-ucrainene, fiind puse bazele războiului. Astfel, la data de 18 martie 2014, prin aprobarea Legii federale nr. 36 F-3, cu aprobarea a 443 voturi și 1 împotrivă [8], are loc semnarea Tratatului internațional între Federația Rusă și Republica Crimeea [9] privind acceptarea în componența Federației Ruse a Republicii Crimeea și formarea în componența Rusiei a unui nou subiect. Conform Tratatului care a intrat în vigoare la data de 21 martie 2014, Crimeea este considerată drept parte componentă a Federației Ruse, fiind format un nou subiect federativ - Republica Crimeea și orașul de importanță federală - Sevastopol, iar cetățenii care locuiau la acel moment pe teritoriul noilor subiecți, au fost recunoscuți ca cetățeni ai Federației Ruse, având dreptul ca pe parcursul unei luni de la semnarea Tratatului să-și decidă cetățenia. Devenind subiect al Federației Ruse, pe teritoriul Crimeei intră în vigoare și legislația Federației Ruse. Ca rezultat al ocupării

peninsulei Crimeea și a orașului Sevastopol are loc demarcarea frontierelor de stat dintre Federația Rusă și Ucraina. Hotarul terestru dintre Crimeea și Ucraina este declrat ca hotarul dintre Federația Rusă și Ucraina, iar hotarele în spațiul acvatic al Mării Negre și Mării Azov sunt supuse delimitării conform principiilor dreptului internațional. Un alt reper, prin care Federația Rusă își justifică acțiunile sale în Ucraina, este decizia privind validarea Tratatului, axată pe rezultatele liberei alegeri a referendumului desfășurat în Republica Autonomă Crimeea și orașul Sevastopol, la data de 16 martie 2014. Drept consecință, cetățenii Crimeii au luat decizia de a se alipi Federației Ruse, cu drepturile subiecților acesteia și împotriva „stabilirii acțiunii Constituției Republicii Crimeea din 1992 și a statutului Crimeii ca parte componentă a Ucrainei”. În acest context, la 17 martie 2014, președintele V. Putin, prin Decretul prezidențial nr. 147 „Privind recunoașterea Republicii Crimeea” [10], ținând cont de dreptul statelor de a-și determina soarta, recunoaște Republica Crimeea în calitate de stat suveran - subiect de drept internațional [11, p. 54-55].

În paralel, forțele paramilitare ruse au reușit mobilizarea populației în zona minieră din Estul Ucrainei. Fiind conduse de ruși, regiunile Lugansk și Donbas s-au autoproclamat „republici populare” [12] (ca rezultat al referendumului din data de 11 mai 2014 89,7% dintre cei care au participat la vot au susținut independența regiunilor), cerând Federației Ruse acceptarea acestor teritorii în componența sa [13].

Guvernul de la Kiev a așteptat până după alegerile prezidențiale din mai 2014, pentru a porni o amplă ofensivă militară, numită „intervenție anti-terroristă”. În iunie 2014, nou-alesul președinte ucrainean Petro Poroșenko și Vladimir Putin s-au întâlnit în premieră la evenimentele ce marcau împlinirea a 70 ani de la debarcarea din Normandia,

prin mijlocire franceză și germană. Astfel a apărut atunci așa-numitul „Format Normandia” [14]. Prin Rezoluția din 4 februarie 2015, Parlamentul European cheamă Federația Rusă la masa de negocieri cu Ucraina privind soluționarea problemei Crimeei. De asemenea, ținând cont de punctul A al Rezoluției Parlamentului European din 4 februarie 2015 [15], Federația Rusă a încălcat dreptul internațional, inclusiv statutul ONU [16], Actul Final de la Helsinki [17] și Tratatul din 1997 încheiat cu Ucraina cu privire la statutul și condițiile privind flota în Marea Neagră [18]. La data de 27 martie 2014 Adunarea Generală a ONU a adoptat rezoluția 68/262 privind „integritatea teritorială a Ucrainei prin care neagă validitatea referendumului organizat în republica autonomă Crimeea și orașul Sevastopol [19].

Atitudine față de acțiunile Federației Ruse în Crimeea și orașul Sevastopol a fost manifestată și de către Comitetul pentru Drepturile Omului al ONU care a adoptat o rezoluție prin care condamnă „ocuparea temporară” a Crimeei de către Rusia. De asemenea, ONU a reiterat faptul că teritoriul Peninsulei Crimeea aparține Ucrainei. Pentru prima oară când într-un document oficial al Națiunilor Unite se stipulează clar că Peninsula Crimeea este un „teritoriu ocupat temporar”. În plus, rezoluția cere Rusiei să înceteze abuzurile împotriva locuitorilor Crimeii, eliberarea ucrainenilor închiși ilegal și permiterea observatorilor internaționali să monitorizeze situația. 73 de țări au votat pentru adoptarea documentului, 76 s-au abținut, iar 23 au votat împotriva, printre care Rusia, Siria, Coreea de Nord și Venezuela. Printre țările care s-au opus rezoluției s-au numărat China, Iran, India, Siria, Africa de Sud, Serbia și Coreea de Nord. Multe țări latino-americane și africane s-au abținut. Peninsula Crimeea a făcut parte din teritoriul rus, dar a fost cedată în 1954 Ucrainei, la acea vreme republică în componența Uniunii Sovietice. Regiunea a păstrat

în tot acest timp relații strânse cu Rusia, grație numărului mare de etnici ruși care locuiesc aici, aproximativ 70% din populație. În ciuda acestor circumstanțe istorice folosite de Rusia pentru a justifica anexarea, comunitatea internațională spune că un astfel de act este ilegal și consideră în continuare că peninsula este teritoriu ucrainean. Anexarea Crimeii de către Rusia a încălcat numeroase angajamente internaționale, inclusiv prevederi ale cartei ONU, Actul final al OSCE de la Helsinki și Tratatul din 1997 încheiat cu Ucraina cu privire la statutul și condițiile privind flota în Marea Neagră [20]. De asemenea, la 15 noiembrie 2016, la New-York, 193 de state member ale ONU au participat la votul privind rezoluția privind Crimeea. 73 de state au semnat rezoluția, 23 și-au exprimat „împotrivă”, 76 s-au abținut, și 21 de state nu au participat la vot [21].

Deși armata ucraineană a reușit să-i alunge pe separatiști, la sfârșitul lunii august 2014, Rusia a intervenit masiv cu forțe militare, acuzând Kievul de încălcarea drepturilor populației din regiunile autoprocimate iar teritoriile ucrainene din zona Ilovaisk, la Est de Donețk, au fost cucerite. Astfel, anul 2014 servește drept punct de cotitură în relațiile dintre Federația Rusă și Ucraina.

Războiul actual dintre Ucraina și Rusia nu a izbucnit brusc, acesta derivă din conflictul dintre cele două țări, care a început în februarie 2014. Războiul ruso-ucrainean se concentrează pe statutul Crimeei și al Donbasului. Războiul pe frontul extins s-a terminat în septembrie, prin semnarea Armistițiului de la Minsk [22]. În urma celor aproape 16 ore de tratative, Vladimir Putin, Petro Poroșenko, Angela Merkel și Francois Hollande au convenit asupra unui armistitiiu, care urma să intre în vigoare la data de 15 februarie 2015. Acordul prevedea, între altele, retragerea armelor grele și crearea unei zone demilitarizate de-a lungul liniei frontului.

De atunci s-a trecut la un război imobil. La începutul anului 2015, separatiștii au trecut din nou la ofensivă, Kievul acuzând armata rusă de acordarea sprijinului acestora, acuzații respinse de către Moscova. Soldații ucraineni au suferit o înfrângere, de data aceasta în zona strategică a orașului Debalțeve. Atunci, cu medierea occidentală, s-au pus bazele Acordului Minsk 2, care a rămas până în prezent fundamentul eforturilor de pace, dar care nu a fost aplicat ca atare.

Un ultim efort de readucere a acestor regiuni sub jurisdicția Kievului a apărut în toamna anului 2019. Atunci s-a reușit retragerea unor trupe din anumite linii de demarcare. Însă după summitul „Formatului Normandia” de la Paris, din decembrie 2019, nu au mai avut loc astfel de întruniri, președintele rus V. Putin nedorind să se întâlnească cu omologul său ucrainean Volodimir Zelenski, argumentând că acesta nu respectă, din perspectiva Rusiei, prevederile Acordului de la Minsk [23].

Unii lideri europeni au văzut în Acordul de la Minsk un plan pentru detensionarea crizei actuale. Prevederile acestuia includeau schimburi de prizonieri, livrări de ajutoare umanitare și retragerea armelor grele. Cu toate acestea, acordul s-a destrămat rapid, cu încălcări din ambele părți. Acordul de la Minsk a avut în vedere un statut politic special, în interiorul Ucrainei, pentru teritoriile aflate sub controlul separatiștilor. Totuși, planul de pace în 12 puncte nu a fost niciodată pus în aplicare integral și luptele au continuat pe parcursul anilor. Mai mult, încetarea inițială a focului în septembrie 2014 nu a fost respectată, luptele fiind reluate la începutul anului 2015. Fostul cancelar german Angela Merkel și fostul președinte francez Francois Hollande au mediat negocierile între președintele rus Vladimir Putin și omologul său ucrainean de atunci, Petro Poroșenko. Planul de la Minsk a fost extins de la 12 la 13 puncte și, potrivit acestora a devenit mai concret.

Însă, Rusia a dezvăluit că practic nu a fost niciodată parte a acordului și că a avut doar rolul de mediator, la fel ca și partea franceză și germană și, prin urmare, nu este obligată să respecte termenii înțelegerii. Cele 13 puncte ale Acordului de la Minsk II din februarie 2015 se axau pe următoarele prevederi:

- Încetarea imediată și cuprinzătoare a focului;
- Retragerea armamentului de către ambele părți;
- Monitorizarea Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa;
- Dialogul privind o autonomie pentru Donețk și Lugansk, în conformitate cu legislația ucraineană, și recunoașterea statutului special de către parlament;
- Grațiere, amnistie pentru luptători;
- Schimb de ostatici, prizonieri;
- Asistență umanitară;
- Reluarea legăturilor socio-economice, inclusiv a pensiilor;
- Ucraina să restabilească controlul asupra frontierei de stat;
- Retragerea formațiunilor armate străine, a echipamentelor militare, a mercenarilor;
- Reforma constituțională în Ucraina, inclusiv descentralizarea, cu mențiunea specifică a regiunilor Donețk și Lugansk;
- Alegeri în Donețk și Lugansk;
- Intensificarea activității Grupului trilateral de contact, inclusiv a reprezentanților Rusiei, Ucrainei și OSCE.

Deși au avut loc mai multe schimburi de prizonieri, în care au fost implicați sute de oameni capturați în luptă, Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE) a consemnat încălcări ale înțelegerii. Potrivit acesteia, retragerea armamentului greu de pe linia frontului nu a fost niciodată realizată integral. În plus, ambele părți au folosit drone de recunoaștere, în pofida unei interdicții de zbor. De asemenea, nu a fost realizată

restabilirea completă a relațiilor socio-economice, inclusiv plata pensiilor. Începând cu anul 2017, teritoriile separatiste au constituit obiectul unei blocade economice complete din partea Kievului, excepție făcând doar ajutorul umanitar. În 2019 au fost negociate noi acorduri. În decembrie 2019, la Paris au fost negociate noi acorduri mai solide decât Planul de Pace din 2015. De exemplu, s-a decis să se continue dezangajarea militară graduală de-a lungul liniei frontului. Însă, acest lucru s-a realizat lent, unele prevederi fiind totalmente neglijate, ambele părți acuzându-se reciproc pentru eșecul de a deschide două noi puncte de trecere între teritoriul aflat sub control guvernamental și regiunea separatistă [24].

De la începutul războiului din 2014 și până la sfârșitul anului 2021, situația din zonă nu a suferit modificări deosebite. Declanșarea unei noi crize între cele două țări datează de la sfârșitul anului 2021. În noiembrie 2021 tensiunile dintre Ucraina și Federația Rusă au crescut brusc, Rusia trimițând 100.000 de soldați în apropierea zonei de frontieră ruso-ucraineană. Guvernul ucrainean, în acord cu SUA și NATO, a ridicat nivelul de alarmă pentru un posibil atac din partea Moscovei.

Au urmat discuții între Rusia, SUA și NATO, din care Ucraina însăși a fost efectiv exclusă. Rusia a făcut cereri pentru garanții de limitări ale acțiunilor NATO în regiune, care includeau interzicerea extinderilor ulterioare, retragerea forțelor din țările care au aderat la Alianță după 1997 (un bloc de țări care include o mare parte a Europei de Est, din țările baltice până în Balcani). Aceste solicitări, atât pentru SUA, cât și pentru NATO, cu riscul unui eșec al procesului diplomatic, au fost considerate inacceptabile [25].

Ziua de 24 februarie 2022 este ziua în care Federația Rusă a atacat Ucraina, punând în practică așa-numita „operațiune specială”, operațiune care nu doar că a determinat soarta Ucrainei, dar

a influențat direct relațiile dintre state pe arena internațională.

Impactul războiului ruso-ucrainean asupra relațiilor internaționale

În contextul analizei impactului războiului ruso-ucrainean asupra relațiilor internaționale, merită atenție predicțiile făcute de către „The Economist Intelligence Unit” (EIU), unul dintre cele mai mari grupuri de analiză geopolitică din lume [26]. Astfel, potrivit predicțiilor făcute de către EIU, războiul ruso-ucrainean va avea următorul impact asupra relațiilor internaționale.

Violarea suveranității Ucrainei de către Federația Rusă semnifică sfârșitul ordinii geopolitice creată după încheierea Războiului Rece. Ultimii 15 ani au marcat ascensiunea Chinei pe arena internațională, precum și adâncirea rivalității dintre membrii comunității occidentale (în special SUA) și Federația Rusă. De asemenea, războiul ruso-ucrainean va duce la o nouă diviziune a Europei. Invazia Rusiei urmărește să distrugă suveranitatea Ucrainei și să prevină aderarea sa la NATO și UE. Rusia intenționează să anexeze cel puțin o parte din Ucraina, pentru a crea o zonă-tampon între Rusia și Occident, zonă care să includă, de asemenea, Belarus. Neacceptarea de către Moscova a „ordinii (globale) promovată de Occident, bazată pe lege”, semnalizează îndepărtarea Rusiei de Europa și crearea la un interval de trei decenii de la căderea Zidului Berlinului a unei noi divizări pe continent.

Exclusă din sistemul politic, economic și financiar global, Federația Rusă se va orienta spre Est, fortificându-și relația cu China. Relațiile de conveniență din primele două decade a sec. XXI au evoluat, în ultimii zece ani, până la un parteneriat strategic. Pivotarea Moscovei către Beijing a început în 2012, când Rusia a realizat că nu va avea multe de spus în ordinea de securitate

europă, și că viitorul său economic e spre Răsărit. Astfel, Federația Rusă a stabilit relații de cooperare cu China în domeniile energiei, militar, al informațiilor, dar și în politica externă, primind în schimb acces la finanțare și tehnologii. Pentru China, o alianță cu Rusia îi oferă securitate la granița de Nord, resurse naturale, dar și o abordare autoritară comună în relația cu Occidentul. Criza de la granița dintre Rusia și Ucraina are o semnificație diferită pentru China care, potrivit unor analiști, ar putea fi indirect favorizată de acestea. tensiuni. Beijingul are relații bune atât cu Moscova, cât și cu Kievul și a fost ferm în a chema părțile să rămână calme și „să părăsească mentalitatea Războiului Rece”. În același timp, însă, Beijingul a susținut „preocupările legitime de securitate” ale Rusiei și i-a oferit un sprijin retoric valoros prin semnarea unui comunicat comun „care se opune extinderii în continuare a NATO”. Această declarație a fost emisă după întâlnirea liderilor Xi Jinping și Vladimir Putin la data de 4 februarie 2022. Această întâlnire a avut o încărcătură simbolică suplimentară, deoarece era prima dată când președintele chinez s-a întâlnit în persoană cu liderul unei alte țări de la începutul pandemiei de Covid-19.

Competiția dintre Beijing și Washington pentru supremație mondială s-a intensificat în ultimele decenii. Statele Unite au încetat să mai considere China ca pe o putere emergentă, pe care doreau să o vadă integrată în sistemul economic internațional - în speranța că progresul său economic va avea ca rezultat și schimbări politice, începând să o considere drept un concurent strategic global. Administrația Biden vede China ca un competitor strategic global. În liniile directoare strategice de securitate națională aprobate în 2021 de către guvernul Biden, noua caracterizare a Chinei este exprimată clar: „[China] este singurul concurent potențial capabil să-și combine puterea economică, diplomatică, militară și tehnologică pentru a ridica

o provocare susținută pentru un sistem internațional stabil și deschis”. În plus, Washingtonul își ratifică intenția de a „sprijini vecinii și partenerii comerciali ai Chinei pentru a-și apăra drepturile”, de a sprijini Taiwanul și de a „apăra democrația, drepturile omului și demnitatea umană, inclusiv în Hong Kong, Xinjiang și Tibet”. În acest context, conform administrației Biden, Statele Unite trebuie să-și aloce eforturile și resursele în oricare regiune a lumii care favorizează China.

Din perspectivă geopolitică, conform opiniei lui Chris Miller, pentru Beijing este benefic ca Statele Unite, Europa și Rusia să se concentreze pe o criză departe de granițele Chinei. Războiul ruso-ucrainean oferă Beijingului mai multă libertate pentru a se ocupa de propriile interese în regiune. Din această perspectivă, accentul pus pe războiul ruso-ucrainean este un atu pentru Beijing, deoarece cu siguranță distrage atenția de la Statele Unite și de la puterile cheie europene din regiunea Indo-Pacific”.

Unii experți, cum ar fi de exemplu Minxin Pei, specialist în relațiile SUA-China din cadrul Colegiului McKenna Claremont din California consideră că, în contextul confruntărilor militare din Estul Ucrainei, China este favorizată. Invazia Ucrainei de către Federația Rusă condiționează prezența unui conflict prelungit cu Statele Unite și aliații săi occidentali (deși o confruntare militară directă este puțin probabilă), iar China ar beneficia în mod evident din situația creată. Statele Unite vor trebui să aloce resurse strategice Ucrainei pentru ca aceasta să se confrunte cu Rusia, iar această situație va diminua cererile SUA față de comunitatea internațională de a se alătura coaliției anti-chineze. Aceeași opinie este susținută și de către specialistul în relații internaționale Shi Yinhong din cadrul Universității Renmin din Beijing. Un conflict prelungit în Europa, potrivit lui Yinhong ar reduce capacitatea Washingtonului de a se concentra pe

o potențială confruntare în Pacific. De asemenea, războiul din Ucraina ar întări poziția dură actuală și pregătirea militară a Chinei în problema Taiwanului.

Alți experți, Chris Miller, de exemplu, consideră că China nu ar beneficia de pe urma războiului. Deși a susținut Rusia din punct de vedere diplomatic și politic în timpul crizei, asta nu înseamnă neapărat că sprijină orice mișcare militară riscantă a Moscovei. Până acum, China a căutat să sprijine Rusia pe baza intereselor comune, dar fără a ajunge la punctul de sprijin explicit care ar putea să o compromită. Administrația Beijingului știe că sprijinirea expresă a președintelui Putin va antagoniza, cel mai probabil, Uniunea Europeană, care este acum al doilea mare partener comercial al Chinei. În calculul strategic al Beijingului este vital să împiedice Statele Unite să recruteze UE pentru o eventuală coaliție anti-chineză. Eforturile Beijingului de a ajuta Moscova ar putea genera o ripostă din partea UE, al cărei răspuns ar putea include restricționarea exportului de tehnologie în China sau oferirea unui sprijin diplomatic mai mare Taiwanului [27].

În contextul războiului din Ucraina, Beijingul se poziționează declarativ de partea Moscovei dar fără angajamente reale, deocamdată. Relația dintre Federația Rusă și China pe parcursul a trei decenii a fost una complicată: ambele state dispun de teritorii mari ca întindere, ambele sunt puteri nucleare și împart o graniță comună de 4.250 de km. În ultimii 20 de ani relațiile dintre cele două state s-au îmbunătățit în primul rând datorită contractelor economice. De curând, Rusia și China au semnat un acord pe o perioadă de 30 de ani care va permite Rusiei să furnizeze gaz Chinei, deși conductele pentru transportul gazului respectiv nu vor fi finalizate timp de cel puțin trei ani. Actualmente asistăm la o combinație între resursele naturale ale Rusiei și banii Chinei, cu atât mai mult că ambele state se apropie și din perspectivă ideologică. Atât

Rusia, cât și China se poziționează împotriva a ceea ce percep drept „imperialismul american” sau „hegemonia occidentală”. Cu ocazia Jocurilor Olimpice, Vladimir Putin și omologul său chinez, Xi Jinping, au publicat o declarație comună, în care vorbeau despre o mai mare sincronizare a intereselor și angajamentelor celor două state. Comunicatul a prezentat o viziune alternativă pentru actuala ordine globală, susținând necesitatea unei noi re poziționări a echilibrului de putere. Întâlnirea de la Jocurile Olimpice a fost primul semnal dat de China împotriva extinderii NATO în Europa de Est, iar V.Putin a reiterat susținerea pentru principiul chinez privind „o singură Chină”, legat de pretențiile Beijingului față de Taiwan [28].

China și Occidentul sunt în competiție, în ultimii ani, pentru dominația asupra tehnologiilor și industriilor viitorului, și pentru a pregăti terenul pentru o “decuplare” totală, în viitor. Pandemia Covid-19 a accelerat această tendință, alimentând tendința de regionalizare, în locul globalizării.

Provocând o ruptură totală cu Vestul, Rusia va accelera procesul de divizare a lumii, în două poluri rivale. Unele state se vor alătura fie unei părți, fie celeilalte, dar multe vor alege să “joc” la două capete. Pe măsură ce va trece timpul, însă, această echilibristică va deveni din ce în ce mai dificilă.

Războiul din Ucraina și pandemia accelerează o tendință periculoasă între Statele Unite și China, cele mai puternice două țări din lume.

Cercetătorul Michael Schuman susține că războiul ruso-ucrainean împinge lumea către un scenariu în care ambele puteri își accentuează rivalitatea. Potrivit lui Schuman, sancțiunile pe care Statele Unite le-au impus Rusiei pentru invadarea Ucrainei servesc drept avertisment pentru China în cazul în care aceasta decide să sprijine rușii în război. Totodată, războiul ar putea împinge China să-și accelereze proiectul de a-și reduce dependența economică față de Occident, deși China și SUA sunt

foarte integrate și sunt importante una pentru cealaltă din punct de vedere economic. Deși ne îndreptăm într-o lume care amintește de lumea bipolară a Războiului Rece, relațiile în noua lume bipolară vor fi mult mai complicate. Aceste două sfere vor fi conectate într-un anumit fel la nivel economic pur și simplu datorită modului în care funcționează economia globală, datorită importanței Chinei în economia globală și invers, importanței economiei globale pentru China [28].

China învață din războiul Rusiei cu Occidentul, Beijingul vede situația din Ucraina ca pe o distragere a atenției ce va îndepărta SUA de regiunea Indo-Pacific și o va întoarce în Europa. Acest lucru oferă Chinei un respiro, după ofensiva americană în zona India – Pacific și după crearea alianței AUKUS. (Australia, Regatul Unit și SUA), Xi Jinping profită de invazia lui Putin în Ucraina iar mesajele chineze în linia de comunicare rusească par să arate o coordonare Beijing – Moscova, deși este puțin probabil ca atacul asupra Ucrainei să fi fost pus la cale în tandem. Cel mai probabil, Putin l-a anunțat pe omologul său chinez de intențiile sale înaintea Jocurilor Olimpice, iar China s-a poziționat strategic. Până acum, China a făcut un joc ambiguu, declarativ a susținut Rusia dar nu a făcut pași clari spre susținerea Moscovei. Escaladarea conflictului din Ucraina dar și intensificarea sancțiunilor Occidentale împotriva Rusiei fac ca China să-și construiască propriile mijloace de apărare. Nu este de neglijat nici faptul că Australia, Japonia, Canada, Korea de Sud, Singapore și Taiwan s-au raliat instant la sancțiunile impuse de SUA Kremlinului.

Acum Rusia se orientează spre un parteneriat cu China în care va deveni ea captivă. Beijingul devine mai mult decât un partener comercial cheie, devine poarta Rusiei către lume. China va cumpăra petrol în monedă proprie din Rusia, iar în timp va fi singurul stat care va dori și va avea și mijloacele să-i livreze tehnologie de ultimă generație. Dacă

Beijingul va alege să susțină activ Rusia, cel mai probabil vom asista la o nouă împărțire a lumii în două sfere de influență majore: China, Rusia, Iran, Brazilia, Africa de Sud, Coreea de Nord și spațiul CSI iar în contrapartidă NATO, UE, Japonia, Coreea de Sud, Australia, Singapore, Taiwan. Acest tip de împărțire contravine planurile făcute de China, care s-a dezvoltat cu tehnologia occidentală și este pe cale să devină cea mai mare putere economică a lumii. O astfel de împărțire clară pe sfere de influență va îngropa proiectul „Drumul mătăsii” iar China ar rămâne automat alături de piețele sărace și fără șanse majore de dezvoltare. Pe termen lung ar pierde avantajele economice pe care le are acum pentru că ar pierde accesul la piețele europene și americane. Cel mai probabil, China va continua jocul ambiguu, profitând la maximum de slăbiciunea Rusiei, dar fără să antagonizeze prea mult Occidentul. Marele perdant al acestui joc este însă Rusia care își va crește dependența față de China, dar mai ales se va îndepărta de Europa. Într-un timp relativ scurt, relevanța Kremlinului va scădea, devenind un stat asiatic în sfera de influență a Beijingului fără legături cu Occidentul [29].

În contextul analizei impactului războiului ruso-ucrainean asupra relațiilor internaționale, apare necesitatea examinării locului și rolului Uniunii Europene pe arena internațională. Președintele rus Vladimir Putin încearcă să demonteze ordinea de securitate europeană care a fost instituită după prăbușirea Uniunii Sovietice (URSS) în 1991, când Federația Rusă era slabă și vulnerabilă. Actualmente, Moscova tinde să recreeze genul de zonă-tampon geopolitică să se înconjoare de state aliate credincioase [30]. Statele Unite vor rămâne puterea dominantă în NATO, dar echilibrul s-ar putea schimba în următorii ani, pe măsură ce puterile europene – conduse de Franța și Germania – își vor urmări din ce în ce mai serios propriile interese. Invazia rusă în Ucraina a dus la o unitate

fără precedent în cadrul NATO, dar există deja semne că această unitate va deveni tot mai fragilă, pe măsură ce interesele naționale și regionale vor ieși din nou în prim-plan. Abordarea diferită, la nivel transatlantic, referitoare la sancțiunile îndreptate împotriva sectorului energetic rus, este un prim indiciu că diviziunile vor persista. În activitatea diplomatică intensă desfășurată pentru a preveni izbucnirea unui conflict între Rusia și Occident din cauza crizei ucrainene, Uniunea Europeană este un actor secundar. Cu toate acestea, se află în prima linie împotriva Rusiei și sub protecția NATO [31].

Războiul din Ucraina a reușit să unească și mai mult Europa și Statele Unite împotriva Rusiei, lucru care ar trebui să îngrijoreze Kremlinul, deoarece puterea economică și politică globală a Occidentului este încă mult mai mare decât a Rusiei. De asemenea, în contextul evenimentelor din Ucraina aproximativ 8.500 de militari americani au fost plasați în alertă, Marea Britanie și Germania au trimis dislocații suplimentare în Țările Baltice, România, Bulgaria și Ungaria. O prezență grea de trupe militare sunt dislocate pe falia estică a Europei.

Lovitura dată de Moscova schimbă prioritățile și pariurile defensive și geostrategice ale Europei. Pentru membrii Uniunii Europene războiul din Ucraina reprezenta „o adevărată reconceptualizare a frontierei strategice de la granița de est”, care presupune „o amenințare deosebit de directă pentru Polonia, Țările Baltice și România”. De altfel, guvernele Letoniei, Lituaniei și Estoniei au făcut apel la articolul 4 al NATO, care prevede consultări imediate între aliați dacă aceștia se simt amenințați. Politica NATO se va concentra asupra modului de garantare a securității acestor țări în fața unei prezențe mult mai răspândite a trupelor ruse la granițele lor. Garantarea descurajării în Europa de Est va necesita „un efort mult mai serios de resurse și timp. Europa acționează rapid și, cu atât mai mult,

știind că în interiorul ei există diferite sensibilități cu privire la Rusia care complică dezbaterile și luarea deciziilor. Țările UE au percepții divergente ale amenințărilor: Portugaliei nu îi va păsa de situația de securitate din est, cum ar fi Polonia, de exemplu.

UE este cea mai mare forță din lume pentru reglementarea comerțului și emiterea de standarde. Normele și standardele UE ajung să fie impuse peste tot din cauza dimensiunii propriei piețe. Acest lucru este foarte atractiv pentru țări precum Ucraina. De exemplu, Ucraina produce avioane, motoare de avioane etc. Are interes să se integreze cât mai mult cu industria aeronautică europeană și occidentală. Aceasta este o dinamică importantă pentru supraviețuirea industriei ucrainene. Operațiunile militare ale UE sunt extrem de complicate, în special din cauza disproporției de forțe între statele membre. Cu toate acestea, în zone critice pentru Europa precum Sahelul, lupta împotriva terorismului sau imigrația ilegală, rolul principal revine europenilor [32].

Nu se pune problema extinderii UE la Ucraina, aceasta devine o chestiune de parteneriat. UE este un exportator al valorilor democrației și statului de drept și acest lucru este inacceptabil pentru Kremlin atunci când este vorba de țările vecine precum Ucraina și Georgia.

Extinderea NATO spre Est este adesea menționată ca punct de confruntare cu Rusia și în centrul crizei din Ucraina. Ceea ce a făcut probabil Moscova să reacționeze mai mult au fost contactele dintre NATO cu Georgia și Ucraina. Rusia percepe procesul de extindere ca expansionism NATO și, incidental, expansionism UE. Dar în aceste două debateri paralele, cea cu NATO exercită o atracție mai mare asupra Kremlinului pentru că îl pune în contact direct cu Statele Unite. Pentru Moscova, principalul lucru este această percepție a așa-zisei amenințări NATO la adresa Rusiei.

Finlanda s-a opus mult timp opțiunii de aderare la NATO, dar invazia militară rusă în Ucraina a dus la o schimbare a opiniilor în țara ce are o frontiera terestră de 1.340 de kilometri cu Rusia. Sondajele de opinie arată că există o creștere spectaculoasă a sprijinului populației pentru intrarea Finlandei în Alianță. Inviaza rusă în Ucraina a dus la o intensificare a dezbaterii asupra acestui subiect și în Suedia. NATO are în prezent 30 de state membre, dintre care 21 fac parte și din Uniunea Europeană. Țările membre ale UE care nu au aderat la Alianța Nord-Atlantică sunt Austria, Cipru, Finlanda, Irlanda, Malta și Suedia [33].

Concluzii

Analizând războiul ruso-ucrainean, concluziile noastre se referă la o discuție mai amplă cu referire la impactul acestuia asupra sistemului relațiilor internaționale. De la sfârșitul Războiului Rece, lumea a beneficiat de două ordine: o ordine de securitate condusă de către SUA care a asigurat un echilibru de putere și, cea de-a doua ordine, una juridică, condusă de europeni, care au căutat să stabilească regulile pentru valorile democratice, interdependența lumii, în domenii variind de la comerțul liber, la emisiile de gaze în atmosferă, tranzacțiile financiare și prevenirea genocidului până la asigurarea securității. În ultimele decenii, puterile occidentale au beneficiat de o arhitectură internațională pe care ele însele au proiectat-o și regizat-o. Acțiunile Federației Ruse în Ucraina și răspunsul Occidentului nu vor duce la distrugerea ordinii internaționale actuale, dar ar putea accelera procesul restructurării unui nou sistem internațional de control și echilibru. Sistemul relațiilor internaționale va fi unul diferit de cel actual.

Din noua situație condiționată de războiul ruso-ucrainean, Statele Unite și China vor deveni principalii actori, principalele centre de putere. De asemenea, odată cu anexarea Crimeei și intervenția

Federației Ruse în Ucraina s-a pus sub semnul întrebării principiile care stau la baza ordinii europene. Rusia s-a opus întotdeauna principiului conform căruia țările sunt libere să-și aleagă alianțele și a încercat în ultimul deceniu, în mod constant să se opună consolidării prezenței avansate a NATO pe flancul estic, în vecinătatea sa. Războiul din Ucraina la care asistăm ne demonstrează creșterea unității și consolidării europene. În contextul războiului ruso-ucrainean, reacția Uniunii Europene este, pentru prima dată, fermă, și unanimă. Pentru prima dată, răspunsul la agresiunea Federației Ruse în Ucraina a adus unirea politică a tuturor țărilor europene. Pentru prima dată în ultimii 30 de ani asistăm la o cooperare fără precedent a Europei pentru a se opune acțiunilor Federației Ruse în Ucraina și se pronunță pentru apărarea unui stat suveran, care își apără sistemul democratic. Asistăm la crearea unei noi arhitecturi geopolitice în care UE își întărește rolul de apărător al valorilor democratice, a păcii și a dreptului internațional.

Referințe bibliografice

1. ROȘU, C. *Rusia pierde în Ucraina puterea de negociere cu China și apartenența la spațiul european*. – https://adevarul.ro/international/europa/rusia-pierde-ucraina-putereade-negociere-china-apartenenta-spatiul-european-1_6258fbf75163ec4271633dbe/index.html?fbclid=IwAR0xpms8hfRiargVzJo9crPXfAV3WApX19OqBUQfMq8gOCUZunM9bfVichU (accesat – 05.05.2022)
2. *Договор о дружбе, сотрудничестве и партнерстве между Российской Федерацией и Украиной (Киев, 31 мая 1997 г.)*. – <https://likbez.org.ua/dogovor-o-druzhbe-sotrudnichestve-i-partnerstve-mezhdu-rossiyskoy-federatsiey-i-ukrainoy-kiev-31-maya-1997-g.html> (accesat – 05.06.2022)
3. *Президентские выборы в Украине 2004 года (Свободное Отечество)*. – <https://althistory.fandom.com/ru/wiki/%D0%9F%D1%80%D0%B5%D0%B7%D0%B8%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%>

81%D0%BA%D0%B8%D0%B5_%D0%B2%D1%8B%D0%B1%D0%BE%D1%80%D1%8B_%D0%B2_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D0%B8%D0%BD%D0%B5_2004_%D0%B3%D0%BE%D0%B4%D0%B0_(%D0%A1%D0%B2%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D0%B5_%D0%9E%D1%82%D0%B5%D1%87%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE) (accesat – 10.06.2022)

4. *Окончание второй газовой войны: Европа ждет газ.* – <https://ria.ru/20090120/159650411.html> (accesat – 10.06.2022)

5. *Summit-ul NATO de la București (2-4 aprilie 2008).* – <https://www.mae.ro/node/1574>

6. *Declarație comună. Reuniunea Comisiei NATO-Ucraina la nivel de șefi de stat și de guvern Bucureți, 4 aprilie 2008.* – https://www.mae.ro/sites/default/files/file/pdf/2008_04_04_Declaratie-Nato-Ucraina.pdf (accesat – 10.04.2022)

7. ЗАНУДА, А. *Санкции России против Украины: больше политики, прицел - на выборы.* – <https://www.bbc.com/ukrainian/features-russian-46064882> (accesat – 10.06.2022)

8. *Госдума ратифицировала договор о принятии Крыма в состав России.* – <http://www.vedomosti.ru/politics/articles/2014/03/20/gosduma> (accesat – 10.05.2022)

9. *Договор между Российской Федерацией и Республикой Крым о принятии в Российскую Федерацию Республики Крым и образовании в составе Российской Федерации новых субъектов.* – <http://kremlin.ru/events/president/news/20605> (accesat – 10.04.2022)

10. Указ Президента РФ от 17 марта 2014 г. № 147 „О признании Республики Крым”. – <http://www.garant.ru/hotlaw/federal/531533/> (accesat – 10.04.2022)

11. МОИСЕЕВ, А. *О некоторых международно-правовых позициях по украинскому вопросу.* În: *Международная Жизнь.* №. 5, 2014.

12. СМИРНОВ, С. *Донецкая народная республика провозгласила себя суверенным государством.* – <https://www.vedomosti.ru/politics/articles/2014/05/12/dnr-provozglasila-sebya-suverennym-gosudarstvom> (accesat – 10.06.2022)

13. *Донецкая народная республика провоз-*

гласила себя суверенным государством. – <https://www.vedomosti.ru/politics/articles/2014/05/12/dnr-provozglasila-sebya-suverennym-gosudarstvom> (accesat – 10.06.2022)

14. *“Нормандський формат”:* *радники зустрінуться у Берліні 10 лютого.* – <https://www.dw.com/uk/normandskyi-format-radnyky-zustrinutsia-u-berlini-10-liutoho/a-60716349> (accesat – 10.05.2022)

15. *Резолюция Европарламента по Крыму. Полный текст.* – <http://www.blackseanews.net/read/111972> (accesat – 10.06.2022)

16. *Carta Națiunilor Unite din 26 iunie 1945.* – http://www.anr.gov.ro/docs/legislatie/internationala/Carta_Organizatiei_Natiunilor_Unite_UNU_.pdf

17. *Helsinki Final Act.* – <http://www.osce.org/helsinki-final-act> (accesat – 10.06.2022)

18. *ONU condamnă oficial anexarea Crimeei de către Rusia.* – <http://www.digi24.ro/stiri/externe/mapamond/document-onu-rusia-a-ocupat-crimeea-613424> (accesat – 10.05.2022)

19. *L'Assemblée adopte une résolution soulignant que «Le Référendum organisé en République Autonome de Crimée et la ville de Sébastopole le 16 mars 2014 n'a aucune validité».* – <http://www.un.org/press/fr/2014/AG11493.doc.htm> (accesat – 10.06.2022)

20. *ONU condamnă oficial anexarea Crimeei de către Rusia.* – <http://www.digi24.ro/stiri/externe/mapamond/document-onu-rusia-a-ocupat-crimeea-613424>

21. *Résolution de l'ONU sur la Crimée: pour l'Ukraine ou la Russie, telle est la question?* – <https://www.lecourrierderussie.com/international/2016/11/ukraine-onu-crimee-resolution/> (accesat – 10.06.2022)

22. *Armistițiul de la Minsk. Putin anunță Acord de Pace în Ucraina. Filmul celor 16 ore de negocieri.* – <https://stirileprotv.ro/stiri/international/summit-de-pace-la-minsk-filmul-celor-12-ore-de-negocieri-cei-patru-lideri-s-ar-fi-inteles-in-proporie-de-80.html> (accesat – 10.05.2022)

23. *Rusia și Ucraina: Cronica unui război nedeclarat.* – <https://www.dw.com/ro/rusia-%C5%9Fi-ucraina-cronica-unui-r%C4%83zboi-nedeclarat/a-60523314> (accesat – 10.06.2022)

24. IONESCU, M. *Ce prevede acordul de la Minsk, despre care Putin spune că nu mai e valabil? Cele 13*

puncte ce nu au fost implementate în 7 ani. – <https://www.kanald.ro/ce-prevede-acordul-de-la-minsk-despre-care-putin-spune-ca-nu-mai-e-valabil-cele-13-puncte-ce-nu-au-fost-implementate-in-7-ani-20203721> (accesat – 10.06.2022)

25. *Crisi Ucraina-Russia: tutto quello che c'è da sapere.* – <https://www.savethechildren.it/blog-notizie/la-crisi-ucraina-e-le-conseguenze-umanitarie> (accesat – 16.05.2022)

26. *Analiză: Zece feluri prin care războiul din Ucraina va schimba lumea. Invazia rusă va afecta ordinea geopolitică globală.* – <https://stirileprotv.ro/stiri/international/analiza-zece-feluri-prin-care-razboiul-din-ucraina-va-schimba-lumea-invazia-rusa-va-afecta-ordinea-geopolitica-globala.html?fbclid=IwAR0AB3vyfKfdJUMx3nuNsTjwUR6SeXjOuWruCi3FzU7hp-6iDG0oN9iALw> (accesat – 16.05.2022)

27. BERMÚDEZ, A. *Rusia-Ucrania: cómo China se beneficia del pulso entre Moscú y Washington.* – <https://www.bbc.com/mundo/noticias-internacional-60328190> (accesat – 16.05.2022)

28. RENGEL, C. *Las consecuencias para el continente europeo de la invasión rusa de Ucrania.* – https://www.huffingtonpost.es/entry/las-consecuencias-para-el-continente-europeo-de-la-invasion-rusa-de-ucrania-es_62177fd0e4b0d1388f1084e8 (accesat – 10.05.2022)

29. ROȘU, C. *Rusia pierde în Ucraina puterea de negociere cu China și apartenența la spațiul european.* – https://adevarul.ro/international/europa/rusia-pierde-ucraina-putereade-negociere-china-apartenenta-spatiul-european-1_6258fbf75163ec4271633dbe/index.html?fbclid=IwAR0xpms8hfRiargVzJo9crPXfAV3WApX19OqBUQfMq8gOCUZunM9bfVichU (accesat – 16.06.2022)

de-ucraina-putereade-negociere-china-apartenenta-spatiul-european-1_6258fbf75163ec4271633dbe/index.html?fbclid=IwAR0xpms8hfRiargVzJo9crPXfAV3WApX19OqBUQfMq8gOCUZunM9bfVichU (accesat – 16.06.2022)

30. OFIȚERU, A. *Analiză. De ce o invazie rusă în Ucraina ar avea consecințe în întreaga lume.* – <https://romania.europalibera.org/a/analiz%C4%83-de-ce-o-invazie-rus%C4%83-%C3%AEn-ucraina-ar-avea-consecin%C8%9Be-%C3%AEn-%C3%AEntreaga-lume/31678480.html> (accesat – 16.05.2022)

31. *Declarație comună. Reuniunea Comisiei NATO-Ucraina la nivel de șefi de stat și de guvern: Bucureți, 4 aprilie 2008.* – https://www.mae.ro/sites/default/files/file/pdf/2008_04_04_Declaratie-Nato-Ucraina.pdf

32. *Crise ukrainienne: quelle place pour l'Union Européenne, entre l'OTAN et la Russie?* – <https://information.tv5monde.com/info/crise-ukrainienne-quelle-place-pour-l-union-europeenne-entre-l-otan-et-la-russie-442418#:~:text=Dans%20l'intense%20activit%C3%A9%20diplomatique,la%20protection%20de%20l'OTAN.> (accesat – 12.05.2022)

33. *Invazia Rusiei din Ucraina apropie tot mai mult Finlanda de o aderare la NATO.* – https://www.realitatea.net/stiri/extern/invazia-rusiei-din-ucraina-apropie-tot-mai-mult-finlanda-de-o-aderare-la-nato_6251ac0ad3e48028977caa3?fbclid=IwAR1ZChRmZ4JqzOg7QqhCgy8jC0fBpxyDP_6JTh9mtl5FCb8P5pWaXFbgxsU (accesat – 16.05.2022)